

Riigikogu sotsiaalkomisjoni istungi protokoll nr 173

Tallinn, Toompea

Esmaspäev, 04. mai 2026

Algus 11.10, lõpp 12.55

Juhataja: Signe Riisalo (esimees)

Protokollijad: Terle Kask (konsultant), Riin Lindpere (konsultant)

Võtsid osa:

Komisjoni liikmed: Kalle Grünthal, Toomas Järveoja, Jaanus Karilaid, Tanel Kiik, Helmen Kütt, Mihkel Lees, Eero Merilind, Aleksandr Tšaplõgin

Komisjoni ametnikud: Heidi Barot (nõunik-sekretariaadijuhataja), Kristi Reindla (nõunik), Helgi Kundla (nõunik)

Puudus: Irja Lutsar

Kutsutud: Kultuuriministeeriumi spordiosakonna nõunik Kaarel Nestor, SA

Liikumisharrastuse Kompetentsikeskuse juhatuse liige Maiu Merihein, Kaitseressursside

Ameti peadirektor Anu Rannaveski, Tartu Ülikooli sporditeaduste ja füsioteraapia instituudi liikumislabori esindajad Merike Kull, Jarek Mäestu, Katrin Mägi (2. päevakorrapunkt)

Päevakord:

1. Nädala töökava kinnitamine
2. Laste kehaline aktiivsus ning selle mõju vaimsele ja füüsilisele tervisele
3. Kollektiivse pöördumise "Menstruaaltooted käibemaksuvabaks" arutelu
4. Kollektiivse pöördumise "Käibemaksuvabastus annetajate toel soetatud ravimitele" arutelu
5. Info ja muud küsimused

1. Nädala töökava kinnitamine

Riigikogu sotsiaalkomisjoni nädala (04.05.2026-10.05.2026) töökava

Komisjoni istung esmaspäeval, 4.05.2026 kell 11.10

1. Nädala töökava kinnitamine
2. Laste kehaline aktiivsus ning selle mõju vaimsele ja füüsilisele tervisele
3. Kollektiivse pöördumise "Menstruaaltooted käibemaksuvabaks" arutelu
4. Kollektiivse pöördumise "Käibemaksuvabastus annetajate toel soetatud ravimitele" arutelu
5. Info ja muud küsimused

Komisjoni istung teisipäeval, 5.05.2026 kell 14.00

1. Vabariigi Valitsuse algatatud töölepingu seaduse muutmise seaduse eelnõu (837 SE) teise lugemise ettevalmistamine
2. Sotsiaalkomisjoni algatatud olulise tähtsusega riikliku küsimuse "Eesti vähitõrje hetkeseis

ja arenguperspektiivid" arutelu

3. Sotsiaalkomisjoni poolt laste kehalist aktiivsust ning selle mõju vaimsele ja füüsilisele tervisele puudutava olulise tähtsusega riikliku küsimuse algatamise arutelu

4. Euroopa Liidu asjade komisjonile arvamuse andmine: Eesti seisukohad tervisebiotehnoloogia eelnõude paketi kohta - COM(2025) 1022, COM(2025) 1031

5. Info ja muud küsimused

Otsustati:

1.1. Kinnitada nädala töökava (konsensus: Kalle Grünthal, Toomas Järveoja, Jaanus Karilaid, Tanel Kiik, Helmen Kütt, Mihkel Lees, Eero Merilind, Signe Riisalo).

2. Laste kehaline aktiivsus ning selle mõju vaimsele ja füüsilisele tervisele

Signe Riisalo rääkis päevakorrapunkti sissejuhatuseks, et komisjon soovib kõnealusel teemal algatada olulise tähtsusega riikliku küsimuse arutelu Riigikogu täiskogus. Arutelu põhjalikum ettevalmistamine toimub eelnevalt komisjonis. Ta andis teema tutvustamiseks sõna Tartu Ülikooli (TÜ) Sporditeaduste ja Füsioteraapia Instituudi liikumislabori esindajatele.

Merike Kull rääkis, et ühiskond on palju muutunud, lisandunud on uued väljakutsed ja lastel pole võimalust igapäevaselt liikuda. Tema sõnul tuleb mõelda, kuidas tuua liikumine laste igapäevaellu tagasi. Ta andis TÜ Sporditeaduste ja Füsioteraapia Instituudi liikumislabori esindajate koostatud slaidide (lisa 1) abil ülevaate laste ja noorte tervise hetkeseisust, väljakutsetest ja lahendustest. Uuringute põhjal kogeb ligi 78% lastest iganädalasi tervisekaebusi, depressioonirisk on kõrge ning vaimse tervise probleemid ja abi saamise vajadus kasvab. Ülekaal ja rasvumine on jätkuvalt tõusutrendis. Samuti on murettekitav ajateenijate kehaline võimekus: ligi 70% ei ole võimelised kehaliste võimete testi sooritama. Piisav liikumine on iga lapse ja noore tervisliku arengu aluskivi. Uuringud näitavad, et ainult umbes 40% lastest täidab liikumissoovitusi, seega 60% lastest ei liigu igapäevaselt piisavalt. Seega tekib küsimus, kuhu laste igapäevane liikumine on kadunud ja kuidas see taas igapäevaellu tuua. Avalikus arutelus jääb tahaplaanile liikumisõpetuse tundide vähenemine arv koolides. Riikliku õppekava järgi on algklassides ette nähtud kolm liikumisõpetuse tundi nädalas, alates kuuendast klassist kaks tundi ning gümnaasiumis vähem kui üks tund nädalas. Ta rõhutas, et neli korda 45 minutit kuus ei taga piisavat kehalist arengut ega võimekust. Teine oluline koht, kus lapsed saavad oma igapäevast liikumisaktiivsust suurendada, on osalemine treeningutel ja organiseeritud spordis. Tõsise probleemina tõi ta välja selle, et organiseeritud spordis osalemises toimub alates 12. eluaastast märkimisväärne väljalangemine. M. Kull rõhutas, et spordisüsteem peab muutuma ja pakkuma rohkem erinevaid valikuid, et lapsed püsiksid aktiivsena ning leiaksid endale sobiva liikumisviisi. Kui ühiskond on muutunud, siis peaks ka spordisüsteem sellega kohanema ja pakkuma erinevaid valikuid. Lahenduste puhul rõhutas ta süsteemsust ja seda, et muutused ei tohiks piirduda ühekordsete sekkumiste, ürituste või kampaaniatega, vaid peaksid kujunema püsivaks osaks süsteemist, mis tagab liikumisvõimaluste kättesaadavuse enamikele lastele ja noortele. Kindlasti tuleb sekkumiste puhul arvestada nende võimalikku mõju. Vaimse tervise valdkonnas on selgelt tõendatud, et liikumine ennetab ja vähendab noorte depressiooni ning ärevust. Liikumine vaimse tervise ennetuses on terviseedenduslike sekkumiste puhul seni olnud alakasutatud ressurss. Euroopa Psühhiaatriaühing rõhutab, et kehaline aktiivsus aitab vähendada depressioonisümptomeid ning selle mõju on võrreldav antidepressantide ja psühhoterapiiaga. Tervishoiusüsteemi seisukohalt on kehalise aktiivsuse edendamine oluline investeering, arvestades nii kulu kui ka mõju. Soomes on uuringud näidanud, et vähene liikumisaktiivsus põhjustab riigile aastas ligi 3 miljardit eurot otse- ja kaudseid kulusid. Liikumise edendamine peab olema osa suurest terviklikust plaanist ning sellesse tuleb järjepidevalt panustada. Ennetus on kulutõhus: sõltuvalt sekkumise ulatusest võib iga investeeritud euro tuua tagasi kuni 14 eurot või rohkem. Lahenduste osas rõhutas M. Kull nelja olulist valdkonda. Esiteks kool – kõik lapsed käivad pikka aega koolis, mistõttu on seal võimalik mõjutada liikumisharjumusi. Teiseks organiseeritud sport ja treeningud.

Kolmandaks avalik ruum, mis ümbritseb lapsi igapäevaselt ja mõjutab nende aktiivsust. Neljandaks tuleb kasutada olemasolevaid toimivaid süsteeme, et koguda andmeid ja rakendada tõendus põhjal juhtimist liikumise edendamisel. Kooli puhul rõhutas ta süsteemset lähenemist riiklikul tasemel. Haridusuuendusprogramm Liikuma Kutsuva Kool (LKK) tagab, et liikumisvõimalused on lastele kogu koolipäeva jooksul erineval kujul kättesaadavad – olgu need vahetunnid, huvitegevused või liikumisviisid kooli tulekuks. Koolides on liikumisvõimaluste pakkumine erinev – mõnes koolis on see hästi korraldatud, teises jäänud tahaplaanile. Uuringud näitavad, et mitmekesised liikumistegevused, nagu aastaringised õuevahetunnid, tantsuvahetunnid ja spordivahetunnid, loovad lastele rohkem võimalusi aktiivseks liikumiseks. Selline lähenemine parandab lisaks füüsilisele tervisele ka vaimset heaolu, sest nelja aasta jooksul kogutud ligi 100 000 õpilase andmed näitavad, et koolipäeva jooksul liiguvad õpilased on parema vaimse tervisega. Tänavu avaldatud uuringus analüüsiti seitsme aasta jooksul rakendatud LKK tegevusi. Oluline tulemus oli, et programm võimaldab pakkuda paremaid liikumisvõimalusi sõltumata kooli piirkondlikust sotsiaal-majanduslikust taustast. Selle õppeaasta alguses avaldatud artiklis kirjeldati aga olukorda, kus ühes koolis ei tohtinud lapsed vahetunni ajal liikuda, spordisaalid olid suletud ning õue minek oli keelatud. Tekib küsimus, kas Eestis peaks selliseid piiranguid koolides rakendama ja kas on õigustatud, et mõnes koolis keelatakse lastel liikuda ning neid selle eest karistatakse. Esmane eesmärk peaks olema tagada, et kõik lapsed saaksid õppida ning liikuda tervist toetaval viisil ka koolis. Praegu on LKKga liitunud vähem kui pooled koolid, kuid nelja aasta jooksul peaks igal lapsel olema võimalus kasutada linnaruumi, mängida jalgpalli ja osaleda teistes liikumistegevustes – selleks on koolides olemas vajalikud tingimused, ruumid ja vahendid. Vajalik on mõtteviisi muutus. Teiseks juhtis ta tähelepanu liikumisõpetuse tundide vähesusele. Eelmisel aastal käivitati liikumisõpetus ja äsja avaldatud uuring näitas, et Eesti liikumisõpetuse ainekava kuulub Euroopa tippu. Eri liikumisoskuste õpetamisele pannakse suurt rõhku, et lapsed omandaksid liikumispädevused ning oleksid motiveeritud erinevatel viisidel liikuma. Teine eesmärk on tagada, et koolis oleks piisavalt liikumistunde ja erinevaid võimalusi aktiivseks tegevuseks. Gümnaasiumiosa on eriti kriitilises olukorras, sest seal puuduvad liikumistunnid peaaegu täielikult. Tuleks mõelda juba täna, kuidas kujundada tunniplaan selliselt, et iga päev oleks võimalik valida liikumisega seotud aineid. Eesti inimarengu aruanne 2026 tõi selgelt välja kättesaadavuse ja haridusliku ebavõrdsuse. Noortel on soov liikumiseks olemas, kuid kättesaadavus ja juhendamise võimalused vajavad parandamist. Kolmanda eesmärgina soovetakse, et igal lapsel oleks võimalus osaleda spordi- või liikumisega seotud huvitegevuses. Selle saavutamiseks peab ühiselt jõudma kokkulepeteni ja leidma toimivad lahendused. Näiteks võiks igal Eesti lapsel olla analoogselt kultuurirantisale ka oma spordi- ja liikumisranits. Lisaks tuleks spordisüsteemis pakkuda rohkem võimalusi erineva kehalise ettevalmistuse ja motivatsiooniga õpilastele, et nad saaksid spordiga tegeleda ka siis, kui nad ei soovi osaleda saavutusspordile suunatud rühmades. Praegu on selles osas väga suur väljalangemine, mida tuleb vähendada. Neljanda eesmärgina toodi esile avaliku ruumi roll. Kui avalik ruum toetab liikumist, siis loob see igapäevase võimaluse iseseisvaks aktiivsuseks. Viimasena rõhutas ta tõendus põhise otsustamise olulisust: õpilaste kehalise võimekuse näitajaid saab koguda igal aastal liikumisõpetuse tundides ning kasutada selleks e-riigi võimalusi. Heaks eeskujuks on Sloveenia, kus riiklik sekkumine on aidanud kehalise võimekuse näitajaid oluliselt parandada. Ettekande koostajad tegid ettepaneku käivitada üleriigilise laste ja noorte kehalise võimekuse monitooringu, et otsused oleksid alati tõendus põhised. Neid andmeid saab kasutada poliitiliste otsuste tegemisel ja tulemuste mõõtmisel ning lapsevanemate, õpilaste, kohalike omavalitsuste poolt. M. Kull võttis kokku, et neid viit ettepanekut saab rakendada kohe ja ka pikemas perspektiivis: LKK laiendamine, liikumisõpetuse tundide arvu suurendamine valikainete süsteemi kaudu eri kooliastmetes, huvihariduse ja treeningute kättesaadavuse parandamine, mitmekülgne arvestusspordi võimaldamine, avaliku ruumi arendamine ning andmepõhine otsustamine kehaliste võimete monitooringu käivitamise kaudu. TÜ Sporditeaduste ja Füsioteraapia Instituudi liikumislabor on vastavat süsteemi tutvustanud ja õpetajad on seda piloteerinud. Õpetajate tagasiside on olnud väga positiivne. M. Kulli sõnul on vaja langetada otsus riikliku andmebaasi ülesehitamise kohta.

Jarek Mäestu lisas, et Sloveenia on olnud eeskujuks laste kehalise võimekuse monitooringusüsteemi loomisel, rakendades seda juba alates 1980ndatest. Kehalise võimekuse jälgimine seati ühiskondlikuks prioriteediks. 2001. aastal integreeriti andmebaas esmatasandi perearstisüsteemiga, mis võimaldas edastada laste kehalise võimekuse infot ka perearstidele. Sloveenia kogemus näitab, et süsteemne ja terviklik lähenemine annab paremaid tulemusi kui üksikute ja juhuslike sammude rakendamine.

Signe Riisalo andis järgmiseks sõna Kultuuriministeeriumi ja SA Liikumisharrastuse Kompetentsikeskuse esindajatele.

Maiu Merihein rääkis slaidide (lisa 2) abil laste kehalise aktiivsuse olukorrast. Maailma Terviseorganisatsiooni soovitusel peaks iga 11–18-aastane laps liikuma mõõduka või tugeva intensiivsusega iga päev vähemalt 60 minutit. Eestis täidab selle nõude vaid 16% lastest. Kui arvestada mõõdukat kehalist aktiivsust viis päeva nädalas, on näitaja küll kõrgem, kuid siiski vaid 42%. Ebapiisav liikumine mõjutab otseselt laste kehalist ja vaimset tervist ning takistab kehalise kirjaoskuse ja liikumisharjumuste kujunemist, mistõttu jäädakse sageli kõrvale ka organiseeritud spordist. Füüsilise tervise osas on kõnekas fakt, et esimeses klassis on iga neljas õpilane ülekaaluline ning kolmandas klassis juba iga kolmas. Statistika näitab, et need numbrid suurenevad aasta-aastalt. Uuringud tõestavad selgelt, et lastel, kes tegelevad liikumisega vähemalt kolm korda nädalas, on heaolu ja vaimse tervise näitajad oluliselt kõrgemad.

Kaarel Nestor rääkis, et 2021. aasta lõpus alustati liikumisaktiivsuse tegevuskava koostamist eesmärgiga koondada juba olemasolevad tegevused ühtse süsteemi alla ja vältida dubleerimist. See aitab hoida paremat fookust ja kaardistada valdkondi, mis vajavad täiendavat arendamist. Tegevuskava koostati Kultuuriministeeriumi, Sotsiaalministeeriumi ning Haridus- ja Teadusministeeriumi (HTM) koostöös, hiljem liitusid ka Kaitseministeerium ja Kliimaministeerium. Kuna tegemist on keeruka koostööprotsessiga, siis 2026. aastal loodi temaatilised fookusgrupid – näiteks lapsed ja noored, tööealised ning vanemaalised, keskkond, innovatsioon ja kommunikatsioon. Tegevuskava (www.liigume.ee/tegevuskava) on pidevalt uuenev dokument, mida täiendatakse igal aastal teadustöö tulemuste põhjal. Tegevusi monitooritakse jooksvalt ning infot uuendatakse veebis kord kvartalis. Selle keskne fookus on laste ja noorte liikumisaktiivsuse edendamine, mis eeldab panust haridus-, spordi-, tervise- ja sotsiaalvaldkonnast ning kogukondadest. Ta rõhutas, et liikumine mõjutab lisaks tervisele ka töövõimet, riigi kaitsevõimet ja majandust ning positiivne kaasatus aitab vähendada riskikäitumist. Liikumisaktiivsuse edendamine on laiem ühiskondlik prioriteet. Liikumisaktiivsuse tegevuskavas on eraldi rõhku pandud lasteasjadele, sest just seal kujunevad laste liikumisharjumused ja see periood on lapse jaoks kriitilise tähtsusega. 2015. aastal muudeti Eestis alushariduse regulatsiooni ning liikumisõpetaja pole enam lasteaias kohustuslik. Siiani puudub põhjalik mõjuanalüüs selle otsuse mõjust laste liikumisaktiivsusele ja tervisele. Teadusuuringud kinnitavad, et lapsealase keskmine liikumisaktiivsus ennustab hästi nooruki aktiivsustaset. Ta rõhutas, et tulemuste saavutamiseks tuleb liikumist toetavate sekkumistega jõuda lasteni hiljemalt kümnendaks eluaastaks. Lasteasjade roll liikumisharjumuste kujundamisel vajab uuesti hindamist ning tuleks kaaluda, kuidas tagada professionaalne liikumisõpetus juba selles vanuses. Kooliealiste laste puhul on võtmetähtsusega järjepidev ja süsteemne liikumisaktiivsuse toetamine. Sotsiaal-majanduslik taust mõjutab otseselt laste võimalusi ja motivatsiooni treeningutes osaleda. Kui lapsel puudub võimalus regulaarselt liikuda ja arendada oma võimeid, suureneb risk treeningutest välja langeda. Seetõttu on vajalik arendada toetavaid meetmeid, nagu huvihariduse rahastuse suurendamine ja kohalike omavalitsuste toetussüsteemide ülevaatamine. Samuti tuleks kaaluda liikumisõpetuse tundide arvu suurendamist ning luua tõhus süsteem laste liikumisaktiivsuse jälgimiseks.

Kultuuriministeeriumis on käsitlenud Sport Koolis projekti ning treenerite palgatoetuse ja tööjõukulude toetuse süsteeme, keskendudes tegevustele, mis aitavad edendada liikumisharrastust ka väljaspool saavutusspordi valdkonda. 2024. aasta kevadel valmis analüüs multispordi teemal, mis pakub ühe võimalusena, et igas kooliastmes hinnataks kord aastas laste kehalisi võimeid. Selle rakendamine eeldab toimiva andmebaasi olemasolu ning läbimõeldud lahendusi isikuandmete kaitseks. Lisaks on vaja süsteemset lähenemist, mis

aitaks vähendada laste ekraaniaega ja suunata neid rohkem liikuma, toetades seeläbi laste tervist, arengut ja pikaajalist heaolu.

Maiu Merihein tutvustas täpsemalt Sport Koolis programmi. See loodi 2021. aastal Eesti Olümpiakomitee eestvedamisel koostöös kohalike omavalitsuste, maakonna spordiliitude ja koolidega. Programmi eesmärk on suurendada laste liikumisaktiivsust ning kujundada liikumisharjumused juba varases eas. Praeguse õppeaasta seisuga on programmiga liitunud 13 maakonda, 27 omavalitsust ja 41 kooli. Programm hõlmab valdavalt esimese ja teise klassi õpilasi, kokku umbes 1900 last. Treeninguid viivad läbi kvalifitseeritud treenerid kaks korda nädalas. Programmi raames saavad lapsed tutvuda kolme erineva spordialaga ning tasuta treeningud toimuvad koolipäeva jooksul või selle sees. Programmis saavad osaleda ka lapsed, kelle perede sotsiaal-majanduslik taust on tagasihoidlikum ning kellel on näiteks hajaasustuse tõttu raske treeningutes osaleda. Igal trimestril tutvustatakse erinevat spordiala, mis võimaldab lapsel leida endale sobiva ala. Programmi plaanitakse lisada kehaliste võimete monitoorimise süsteem, mis aitab lapsevanematel ja lastel mõista, milline spordiala sobib kõige paremini just konkreetsele lapsele. Lõpetuseks tõi ta välja mõned olulised alushariduse faktid. Koostöös HTMi, TÜ ning teiste partneritega viidi eelmise aasta kevadel läbi ulatuslik lasteaedade uuring, mis hõlmas 88% lasteaedadest. Uuringu tulemustest ilmnis selge koolitusvajadus liikumisvaldkonnas. Eraldi liikumisõpetaja nõue on kaotatud, kuid liikumistegevuste läbiviimiseks peab rühmaõpetajal või mõnel teisel töötajal olema vastav oskus ja teadmine. Uuringust selgus, et organiseeritud liikumistegevusi kolme- kuni seitsmeaastaste laste hulgas viiakse vähemalt kaks korda nädalas läbi 91–92% nendest lasteaedadest, kus liikumisõpetaja on olemas, kuid vaid 76% nendest lasteaedadest, kus liikumisõpetajat pole. Vaid 17% lasteaedadest töötab vajaliku kõrgharidusega liikumisõpetaja. Uuringust ilmnis ka, et 97% vastanutest tunneb puudust vähemalt ühest vajalikust spordivahendist või vahendirühmast. Ebavõrdsus laste liikumisvõimalustes saab seega alguse juba lasteaiatasandil. Lasteaedades toimuvad spordi- ja liikumisringid on sageli tasulised. Uuringust selgus, et lasteaiade suurus mõjutab samuti liikumisringide olemasolu: suuremates lasteaedades toimivad need ringid 93% juhtudest, väiksemates lasteaedades vaid 62% juhtudest. Need faktid näitavad, et probleem vajab süsteemset lahendamist.

Signe Riisalo andis edasi sõna Kaitseressursside Ameti esindajale.

Anu Rannaveski selgitas, et Kaitseressursside Amet kutsub noori ajateenistusse ning vastutab hiljem kogu Kaitseministeeriumi valitsemisala personalivaldkonna eest. Ta rõõmustas, et liikumisaktiivsuse temaatika on tõusnud ühiskondliku prioriteedina esile. Riigikaitse valdkonnas on peamine mure see, et tegeleda tuleb tagajärgedega: Eestis pole piisavalt terveid ega vajaliku kehalise ettevalmistusega noori mehi ning keeleoskuse tase jääb samuti soovitud allapoole. Ajateenistusse suunduvad noored on siiski reeglina paremate kehaliste näitajatega (lisa 3) kui ühiskonnas keskmiselt, kuna ajateenistuses kehtivad kõrgemad nõuded nii tervisele kui haridusele. Ajateenijaid on hinnatud viimase kümne aasta jooksul kompleksuuringute raames, küsitledes neid ajateenistuse alguses, keskel ja lõpus. Selgub, et pooled noored valmistuvad ajateenistuseks teadlikult ette. Kaitsevägi pakub omakorda spordiäppi, mis sisaldab erinevaid treeningkavasid ning võimaldab noortel ajateenistuseks tõhusalt valmistuda. Kehaliste võimete kontrolltesti sooritamiseks tuleb läbida kolm harjutust: kätekõverdused, kõhulihaste harjutus ning kolmandana saab valida kas jooksmise, rattasõidu, ujumise või suusatamise. Testi edukaks läbimiseks peab koguma kokku vähemalt 240 punkti ning igas kategoorias vähemalt 60 punkti. Kui mõnes kategoorias jääb tulemus alla nõutud taseme, loetakse test ebaõnnestunuks. Murettekitav on aga see, et ajateenistusse tulles suudab testi edukalt sooritada vaid kolmandik noortest.

A. Rannaveski sõnul paraneb ajateenijate sooritus ajateenistuse jooksul märkimisväärselt. Kaitsevägi on rakendanud mitmeid lisameetmeid tulemuste parandamiseks. Viimase aasta jooksul on katsetatud ajateenijate motiveerimist üldfüüsilise testi sooritamisel, mis on andnud häid tulemusi: testi läbib nüüd 10% rohkem noori. Samuti on paranenud keskmised tulemused 10-palli süsteemis. Lisaks on kehtestatud rahaline preemia neile ülematele, kelle üksuses sooritab üle 85% ajateenijatest üldfüüsilise testi edukalt. Teatud ülemad, näiteks rühmaülemad, peavad samuti testi sooritama ning saavutama keskmisest paremaid tulemusi. Reservväelastest suudab üldfüüsilise testi edukalt sooritada vaid kolmandik, mis

näitab, et pärast ajateenistuse lõppu langeb füüsiline vorm kiiresti.

Signe Riisalo tänas ettekannete eest ja andis küsimusteks sõna komisjoni liikmetele.

Mihkel Lees tõdes, et liikumisaktiivsuse tegevuskava eest vastutab viis ministeeriumi. Laste kehalise aktiivsuse tõstmiseks on mitmeid võimalusi, kuid poliitiliste prioriteetide kujundamisel mängib kesksel rolli rahaliste ressursside olemasolu. Kultuuriministeerium kavatses Euroopa Liidu uue finantsperioodi raames taotleda vahendeid Sport Koolis programmi laiendamiseks. M. Lees uuris, kas ministeeriumid plaanivad järgmise aasta eelarvest või Euroopa Liidu vahenditest küsida toetust veel mõne konkreetse algatuse elluviimiseks.

Kaarel Nestor vastas, et Euroopa Liidu vahenditest on tehtud Sport Koolis

Programmi raames mitme ministeeriumi ühistootlust. Näiteks Kultuuriministeerium on taotlenud raha spordiobjektide ülalpidamise kulude katmiseks. Viimase paarikümne aasta jooksul on spordiregistri ja teiste andmebaaside võrdluse põhjal selgunud, et kohalikes omavalitsustes on spordile suunatud eelarveprotsent jäänud enam-vähem samaks. Selle protsendi sees on pehmete tegevuste osakaal püsinud sarnasel tasemel, kuid spordiobjektide ülalpidamiskulud on märgatavalt tõusnud. Paljud omavalitsused toetavad kohaliku spordiringi ja huviringi asemel hoopis spordiobjektide kütmist, mistõttu kulub vahendeid ebaefektiivselt. Energiatõhususe meetme vahendite abil saaks olemasolevaid spordiobjekte renoveerida või vajadusel uusi ehitada, mis võimaldaks suunata spordivaldkonna eelarvest rohkem vahendeid huviharidusse ja -tegevusse.

Maiu Merihein selgitas, et Kultuuriministeeriumi kolmanda meetmena on Euroopa Liidu rahastuse toel plaanis käivitada maakonna spordiliitude arenguprogramm koos täiendavate ressurssidega. Kõigis 15 maakonnas on spordiliitunud Kultuuriministeeriumi ja SA Liikumisharrastuse Kompetentsikeskus peamised koostööpartnerid. Spordiliitude suurim väljakutse on inimeste nappus. Kui riigi tasandil koordineerib teemat järjepidevalt SA Liikumisharrastuse Kompetentsikeskus, siis maakondades võiks selle rolli täita just spordiliit. Sellise süsteemi toimima saamine nõuab aga pikaajalist arendustööd. Kui varem piisas maakonnameistrivõistluste ja sarnaste spordiürituste korraldamisest, siis tänane noorem põlvkond ootab mitmekesisemaid ja kaasaegsemaid võimalusi. Tuleb pakkuda erinevaid kehalise aktiivsuse viise, sealhulgas meelelahutuslikke üritusi. Selleks peavad spordiliitidel olema nii vastavad oskused kui ka vajalikud ressursid. Kultuuriministeerium on kavandanud Euroopa Liidu toetuse kasutamist nende võimaluste arendamiseks.

Jaanus Karilaid tõdes, et paradoksaalsel kombel on tänapäeval küll parim spordiinfrastruktuur ning rohkelt erinevaid liikumisvõimalusi, kuid samas on noorte liikuvus saavutanud rekordiliselt madala taseme. Ta juhtis tähelepanu asjaolule, et ettekannetes ei käsitletud liikuva kodu rolli. Lapse jaoks on vanemate eeskuju otsustava tähtsusega. Oluline on, et vanemad liiguksid koos lastega ning seda toetaksid ka kohaliku omavalitsuse võimalused. J. Karilaid soovitas pöörata suuremat tähelepanu liikuvale kodule, sest vanemate väärtushinnangud ja eeskuju on lapse liikumisharjumuste kujunemisel määravad. Ta küsis, kas infokorje näitajad on paranenud ning kas andmete kogumise meetodika on sarnane naaberriikidega? Kaitseressursside Ameti esindajalt küsis ta, kas vastab tõele, et kehalise võimekuse testi kukub läbi ca 70% 18-aastastest noortest.

Kaarel Nestor selgitas liikuva kodu kontseptsiooni kohta, et vanemluse programmid kuuluvad Sotsiaalministeeriumi haldusalasse. Ta oli nõus, et liikumisharjumused saavad alguse kodust, kuid tõi välja, et kahjuks viiakse tänapäeval paljusid lapsi koduuksest kooliukseni ja tagasi autoga, mis vähendab laste iseseisva liikumise võimalusi.

Maiu Merihein nõustus, et laste ja noorte teemade käsitlemisel on oluline roll lapsevanematel. Ta tõi välja, et maakondade spordiliitudele jagatakse igal aastal toetusmeetmeid. Sügisene toetusmeede on juba mitmendat aastat järjest suunatud lasteaedadele, kuna on selgunud, et lasteaiaid on jäänud mõnevõrra tahaplaanile. Kahel eelneval aastal määrati toetusmeetmete tingimused selliselt, et maakonna spordiliitunud pidid koostöös maakonna haridusametiga terviseedendajaga korraldama lasteaiaõpetajatele teemakohaseid koolitusi, näiteks kuidas viia lastega õues tegevusi läbi igasuguse ilmaga. Sellel aastal seati eesmärgiks suunata samalaadsed koolitused lasteaia tasandilt lapsevanemate teadlikkuse tõstmisele. Koostöös Jõulumäe Tervisespordikeskus SAga

plaanitakse pilootprojekti, kus lapse treeningu ajal saavad lapsevanemad treeneri juhendamisel paralleelselt treenida. Alternatiivse variandina on kaalumisel lapse ja lapsevanema ühistreeningud. M. Merihein rõhutas, et muudatused ei toimu kohe, kuid eesmärgiks on soovitud tulemusi tagavate lahenduste leidmiseks erinevate meetmete katsetamine.

Anu Rannaveski vastas J. Karilaiu küsimusele, et kehalise võimekuse testis on enim raskusi 3,2 km jooksudistantsi läbimisel. Nimetatud nõuet ei suudeta sageli täita, samas kätekõverduste ja kõhulihaste harjutuste sooritamisel olulisi probleeme ei esine.

Eero Merilind esitas küsimuse seoses koolipäeva algusaja hilisemaks nihutamisega ning uuris, kas see on mõjutanud õpilaste liikumisaktiivsust. Ta tõi välja olukorra, kus lapsi tuuakse kooli enne ametlikku algusaega ning nad peavad ootama tund aega enne tundide algust, ei pruugi neil pärast koolipäeva olla võimalik osaleda treeningutes või huvitegevuses. Ta märkis, et liikumisaktiivsus on osades koolides ja lasteaedades hea ning küsis, milliseid meetmeid oleks võimalik rakendada, et tagada liikumisaktiivsuse kõrge tase kõigis haridusasutustes.

Merike Kull vastas, et koolipäeva algusaja hilisemaks muutmisega on mitmes koolis täheldatud, et õpilaste iseseisva liikumise osakaal on tänu jalgrattaga või jalgsi kooli tulemisele suurenenud. Hetkel puuduvad täpsemad uuringud, kuid mõned koolid, kelle varasem kogemus on olnud aluseks päevakava muutmisele, on kirjeldanud, et see võib soodustada iseseisvat liikumist. Lisaks sellele on teada, et LKK osalevates koolides viiakse hommikuti läbi huvitreeninguid, millest õpilased aktiivselt osa võtavad.

Hommikune organiseeritud treening on alternatiiviks neile, kel pärast koolipäeva ei ole võimalik treeningutel osaleda. Osalemine on vabatahtlik, kuid on näha, et lapsed osalevad hea meelega hommikustel treeningutel.

Tanel Kiik märkis, et osa noori osaleb aktiivselt huvitegevuses ning nende vanemad pööravad tähelepanu laste toitumis- ja liikumisharjumustele ning nutiseadmete kasutamise piiramisele. Samas on ka palju noori, kelle kodus keskkonnas nende tegevustele piisavalt tähelepanu ei pöörata ning kelle liikumisaktiivsus sõltub eelkõige kooli ja lasteaia loodud tingimustest. T. Kiik küsis, kas Eesti ühiskonnas on märgata noorte järjest suuremat sotsiaalset kihistumist ning kas viimase vähemalt kümne aasta jooksul sellele teemale pööratud tähelepanu on andnud reaalseid positiivseid tulemusi.

Merike Kull vastas, et Eesti kooliõpilaste tervisekäitumise uuringu andmetele tuginedes võib öelda, et organiseeritud spordis osalemine ning aktiivne vaba aja veetmine on tihedalt seotud õpilaste sotsiaalmajandusliku taustaga. Kõrgema sotsiaalmajandusliku taustaga perede laste seas on organiseeritud spordis osalemine ja liikumisaktiivsus oluliselt kõrgem, samas kui madalama sotsiaalmajandusliku taustaga laste seas esineb sagedamini ülekaalu ning organiseeritud spordis osalemine on madalam. M. Kull lisas, et koolipõhine sekkumine on vajalik eelkõige nende laste toetamiseks, kellel puudub piisav kodune tugi. Samuti ei saa jätta märkimata, et ka ligi 60% täiskasvanutest ei liigu piisavalt ning seetõttu on üks ettepanek avalikku ruumi arendada viisil, mis toetaks eri vanuses inimeste ja perede liikumisvõimalusi, sealhulgas nende, kellel puudub ligipääs sporditegevustele.

Helmen Kütt märkis, et laste liikumisharjumuste kujunemisel on oluline roll nii koolil ja lasteaial kui ka kodul. Ta tõi esile, et lapse arengu toetamisel lasub esmane vastutus lapsevanematel. Ta küsis, kas on analüüsitud LKK osalevate koolide õpilaste edasist liikumisteed pikemas perspektiivis, sealhulgas seda, kas koolis kujunenud liikumismotivatsioon kandub edasi hilisemasse ellu, näiteks spordiringides osalemisse, iseseisvasse liikumisse või ajateenistuses toimetulekusse.

Merike Kull vastas, et LKK üks põhimõtteid on toetada laste põhiliikumisoskuste arengut mitmekesiste tegevuste kaudu. Ta selgitas, et eeldused liikumisharjumuste püsimiseks täiskasvanueas kujunevad lapseas omandatud põhiliikumisoskuste kaudu. M. Kull sõnas, et mitmekesine liikumiskogemus loob aluse sellele, et inimene leiab ka täiskasvanuna endale sobivaid liikumisviise ja säilitab harjumuse liikuda. Näiteks tõi ta Soome Liikkuva Koulu mudeli, mida on rakendatud ligikaudu 15 aastat. Selle kogemuse põhjal on täheldatud, et pikemaajalise rakendamise tulemusel paranevad õpilaste kehalised võimed ning tugevneb arusaam liikumise olulisusest ka vabal ajal. M. Kull rõhutas, et sellised muutused kujunevad

välja pikaajaliselt ning tuginevad nii harjumuste kujunemisele kui ka põhiliikumisoskuste arengule. Eesti kohta märkis ta, et praegu puuduvad andmed selle kohta, kuidas koolis kujunenud liikumisharjumused kanduvad edasi täiskasvanuikka, kuid olemasolevad andmed näitavad, et liikumisvõimalusi on rohkem ning õpilaste huvi liikuda on suurenenud ka vabal ajal.

Kalle Grünthal märkis, et nõustub Kaitseressursside Ameti esindaja hinnanguga, mille kohaselt on kutsealuste kehaline võimekus nõrgenenud. Ta tõi võrdlusena esile, et varasematel aastakümnetel pöörati noorte liikumisele ja spordile ühiskonnas suuremat tähelepanu ning selleks kasutati erinevaid motiveerivaid meetmeid, sealhulgas spordiringe ja tunnustussüsteeme. K. Grünthal leidis, et laste liikumisharjumuste kujundamisega tuleks alustada võimalikult varases eas ning ühe võimalusena võiks kaaluda motiveeriva tunnustus- või preemiasüsteemi kasutuselevõttu, mis toetaks laste huvi liikumise vastu. Näiteks viitas ta varasemalt koolides kasutusel olnud märgisüsteemidele, mille eesmärk oli tekitada lastes huvi järgmiste eesmärkide saavutamise vastu ning kujundada seeläbi püsivamat motivatsiooni liikuda. Lisaks nimetas ta laste vähese liikumise põhjustena tehnoloogia arengut, sealhulgas televiisori ja nutiseadmete laialdast kasutust, ning tõi esile ka toidus olevate e-ainete mõju ülekaalu kujunemisele.

Jarek Mäestu tõi esile, et eri riikides on häid tulemusi andnud märgisüsteemid ja programmid, mida rakendatakse juba lasteaias ja esimestes kooliastmetes ning mille eesmärk on toetada sotsiaalsete liikumisoskuste arengut ja suurendada huvi liikumise vastu. Ta selgitas, et sellistes programmides tunnustatakse lapsi aktiivse osalemise ja pingutuse eest. Samuti osutas ta ekraanide laialdase kasutuse mõjule, mille tõttu ei ole liikumine paljude laste jaoks enam iseenesestmõistetav tegevus. Samas tõi ta ka positiivseid näiteid praktikatest, kus lapsi suunatakse teadlikult rohkem õues liikuma ja nutiseadmeid kõrvale jätma ning rõhutas, et laste liikumisaktiivsuse toetamine on ühiskonna ühine vastutus. J. Mäestu lisas, et katsetamisel on ka lahendused, mille kohaselt antakse liikumisõpetuses koduseid ülesandeid, mida lapsed saavad täita koos vanematega. Esialgne tagasiside näitab, et selline lähenemine aitab kaasata ka lapsevanemaid ning toetab perede ühist liikumist.

Mihkel Lees esitas küsimuse, kui suurt rahalist ressursi nõuaks LKK osakaalu suurendamine koolides praeguselt 48%-lt 75%-ni. Lisaks tegi ta ettepaneku küsida HTMilt, millises etapis on kehaliste võimete monitooringu süsteemse andmebaasi loomine, kuidas vastav töö praegu edeneb ning millist täiendavat tuge selleks vajatakse.

Merike Kull vastas, et programmi laiendamiseks 75%-ni koolidest on vaja ligikaudu 600 000 eurot aastas.

Jarek Mäestu lisas, et koolides toimuvad kehaliste võimete mõõtmised juba praegu. Tema sõnul seisneb peamine küsimus selles, millistel eesmärkidel andmebaas luua, kes oleksid selle kasutajad, milline oleks ligipääs andmetele ning kuidas andmeid visualiseerida. Näitena tõi ta Ungari praktika, kus anonüümsete andmete alusel on võimalik vaadata riigi- ja koolipõhiseid koondnäitajaid ning teha nende põhjal järeldusi. Ta lisas, et Eestis ei ole seni saavutatud kokkulepet andmebaasi loomise lähtealustes, kuigi õpetajad koguvad koolides vastavaid andmeid juba praegu.

Kaarel Nestor märkis, et Kultuuriministeerium on püüdnud luua andmebaasi selle kohta, kui paljud noored osalevad organiseeritud treeningutel, kuid Andmekaitse Inspektsioon on märkinud, et sellise andmebaasi loomine võib kujutada endast privaatsusriivet.

Signe Riisalo tänas osalejaid ning märkis, et nimetatud teemal jätkatakse arutelusid. Ta tunnustas tehtud tööd ning nõustus arutelu kõlanud seisukohaga, mille kohaselt on kodu lapse jaoks esmane eeskuju, kuid sama oluline on ka liikumist toetavate võimaluste loomine.

3. Kollektiivse pöördumise "Menstruaaltooted käibemaksuvabaks" arutelu

Signe Riisalo märkis, et komisjon arutas kollektiivset pöördumist "Menstruaaltooted käibemaksuvabaks" käesoleva aasta 16. märtsi ja 24. märtsi istungitel. Esitatud kollektiivse pöördumise eesmärk on, et menstruaaltooted oleksid käibemaksuvabad. 24. märtsi istungil leidsid sotsiaalkomisjoni liikmed, et kuna Riigikogu on just eelnõu 794 SE menetlemisel kujundanud seisukoha käibemaksuerisuste kohta, siis pöördumise toetamine ei ole põhjendatud. Küll aga toetab komisjon määruses sätestatud sihitatud meedet hügieenitoodete

kättesaadavuse kohta koolide tualettruumides.

Komisjon vaatas üle kollektiivse pöördumise vastuskirja projekti. Riigikogu liikmed Tanel Kiik ja Helmen Kütt märkisid, et jäävad eriarvamusele ning leiavad, et riik peaks kaaluma maksuerisuse rakendamist.

Otsustati:

3.1 Kollektiivse pöördumisega mitte nõustuda (poolt 5: Signe Riisalo, Jaanus Karilaid, Eero Merilind, Mihkel Lees, Toomas Järveoja; vastu 2: Helmen Kütt, Tanel Kiik; erapooletuid 0).

4. Kollektiivse pöördumise "Käibemaksuvabastus annetajate toel soetatud ravimitele" arutelu

Signe Riisalo rääkis sissejuhatuseks, et komisjon arutas kollektiivset pöördumist "Käibemaksuvabastus annetajate toel soetatud ravimitele" esimest korda 16. märtsi istungil, kuulates ära algatajate ja ministeeriumide esindajate seisukohad. Järgmine arutelu toimus 24. märtsi istungil, kus komisjon otsustas küsida esmalt rahanduskomisjoni (RAHK) arvamust ning seejärel kaaluda pöördumist Rahandusministeeriumi ja Sotsiaalministeeriumi poole, et töötada välja sobiv lahendus. RAHK arutas võimalikke maksuerandeid ja alternatiivseid lahendusi kahel istungil, 14. aprillil ja 20. aprillil ning leidis, et ostja isikust lähtuvat käibemaksuerandit ei ole võimalik kehtestada, kuna see ei ole kooskõlas käibemaksudirektiivi ega käibemaksu üldpõhimõtetega. Käibemaksuerandid saavad puudutada kauba või teenuse liike, mitte konkreetseid tarbijaid. Ravimitele kehtib juba vähendatud 9% käibemaksumäär. Alternatiivina soovitas RAHK sihitud kompensatsioone, otsetoetusi fondidele või laiemat riiklikku rahastust, kuna need oleksid täpsemad ja kulutõhusamad meetmed.

Jaanus Karilaid märkis, et sõltumata RAHK arvamusest toetab ta jätkuvalt käibemaksuvabastust annetajate toel soetatud ravimitele. Ta arvas, et nende isikute täiendav maksustamine, kes soovivad abivajajate toetamiseks panustada, ei ole õiglane.

Tanel Kiik lausus, et toetab kollektiivses pöördumises toodud ettepanekut vabastada heategevusfondide poolt annetajate toel soetatud ravimid käibemaksust.

Helmen Kütt märkis, et toetab samuti kollektiivses pöördumises esitatud ettepanekut, mille kohaselt tuleks vabastada heategevusfondide kaudu annetajate toel soetatud ravimid käibemaksust.

Eero Merilind andis teada, et ka tema toetab käibemaksuerandi kehtestamist.

Signe Riisalo märkis, et peab põhjendatuks alternatiivsete lahenduste otsimist, kuid ei toeta annetajate toel soetatud ravimite täielikku käibemaksuvabastust. Ta rõhutas, et kehtiv õigus ei võimalda kehtestada käibemaksuerandit, mis sõltuks ravimi soetajast või rahastamisallikast. Seetõttu puudub komisjonil kehtiva õigusraamistiku alusel võimalus toetada ettepanekut vabastada annetajate toel soetatud ravimid käibemaksust.

5. Info ja muud küsimused

5.1 Signe Riisalo teavitas, et 4.-5. juunil 2026 toimub Balti Assamblee kohtumine Liepājas.

5.2 Signe Riisalo rääkis, et esmaspäeval, 8. juunil avaldab OECD Tallinnas Eesti majandusraporti ning seoses sellega soovitakse korraldada ühine arutelu Riigikogu asjassepuutuvate komisjonidega samal päeval kell 14-15.00.

(allkirjastatud digitaalselt)
Signe Riisalo
juhataja

(allkirjastatud digitaalselt)
Terle Kask
protokollija

(allkirjastatud digitaalselt)
Riin Lindpere
protokollija